

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 368:336.13:005.21.(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16406161>

**Адаптація національної системи страхування до глобальних викликів
фінансової безпеки**

Бабенко-Левада Вікторія Геннадіївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4249-5369>

Расшивалов Дмитро Петрович,

кандидат економічних наук, доцент, кафедра міжнародного бізнесу,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Київський
національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-1404-9302>

Східницька Галина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування, Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького,
м. Дубляни, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0333-1721>

Прийнято: 08.07.2025 | Опубліковано: 24.07.2025

Анотація. У сучасному глобалізованому бізнесовому середовищі національні системи страхування дедалі частіше опиняються під тиском

різномісних викликів – від геополітичної нестабільності та економічних криз до технологічних змін і кліматичних загроз, що ставить під загрозу фінансову стійкість національних економік. **Метою статті** є всебічне дослідження впливу глобальних викликів на трансформацію ризик-ландшафту та визначення ефективних механізмів підвищення стійкості національної системи страхування до зовнішніх факторів. **Методологічну** основу становлять системний, структурно-функціональний та компаративний підходи. **Результати.** Систематизовано спектр глобальних викликів, що чинять тиск на фінансову безпеку та страхові системи, зокрема: конфлікти, кіберзагрози, макроекономічна турбулентність, кліматичні катастрофи та нестабільність регуляторного середовища. Визначено, що ці виклики формують новий ризик-ландшафт, який потребує переосмислення існуючих підходів до страхового захисту. Проаналізовано сучасний стан національної системи страхування, виявлено структурні вразливості: низький рівень страхового проникнення в економіку, фрагментарність нормативно-правового регулювання, обмежена цифрова трансформація та недостатня адаптація продуктів до специфіки сучасних ризиків. Зазначено, що ці чинники перешкоджають формуванню фінансової безпеки в умовах дестабілізації. Запропоновані адаптаційні підходи до трансформації національної системи страхування покликані забезпечити стійкість системи страхування до зовнішніх шоків та посилити її стабілізуючу роль у фінансовій системі країни. **Висновки.** Отримані результати можуть використовуватися для розробки стратегічних підходів до реформування страхового сектору в контексті посилення фінансової безпеки держави. Практична значущість полягає у розробці конкретних стратегічних рішень, які можуть бути використані державними інституціями, страховими компаніями та регуляторами для підвищення ефективності страхового захисту в умовах нестабільності. Перспективи подальших досліджень передбачають поглиблення аналізу

ефективності запропонованих механізмів в умовах конкретних економік, а також моделювання сценаріїв розвитку страхового ринку у відповідь на майбутні глобальні шоки.

Ключові слова: фінансовий сектор, страхування, глобалізація, нормативне регулювання, ризик-менеджмент, цифрові інструменти.

**Adaptation of the national insurance system to global financial security
challenges**

Viktoriia Babenko-Levada,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of
Accounting and Finance, National University Zaporizhzhia Polytechnic,
Zaporizhzhia, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4249-5369>

Dmytro Rasshyvalov,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Department of International Business, ES Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-1404-9302>

Halyna Skhidnytska,

PhD in Economic, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies of Lviv, Dublyany, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-0333-1721>

Abstract. In today's globalized business environment, national insurance systems are increasingly exposed to diverse challenges, ranging from geopolitical

instability and economic crises to technological shifts and climate-related threats, which undermine national financial stability. **This article aims** to comprehensively study the impact of global challenges on the transformation of the risk landscape and identify effective adaptation mechanisms for strengthening the resilience of national insurance systems to external factors. **The methodology** of investigation is based on systemic, structural-functional, and comparative approaches. **Results.** A spectrum of global challenges has been identified that exert pressure on financial security and insurance systems. These include conflicts, cyber threats, macroeconomic turbulence, climate-related disasters, and regulatory instability. It has been determined that such challenges shape a new risk landscape that requires rethinking existing insurance protection approaches. The current state of the national insurance system has been analyzed, and structural vulnerabilities have been identified, including low insurance penetration in the economy, a fragmented regulatory and legal framework, limited digital transformation, and inadequate product adaptation to contemporary risks. These factors significantly weaken the system's capacity to ensure financial security under destabilizing conditions. Adaptive approaches to transforming the national insurance system have been proposed to enhance its resilience to external shocks and strengthen its stabilizing function within the country's financial system. **Conclusions.** The results can be used to develop strategic approaches for reforming the insurance sector to enhance national financial security. The practical significance of the findings lies in providing concrete strategic solutions that can be applied by public institutions, insurance companies, and regulatory bodies to enhance the effectiveness of insurance protection under conditions of instability. Prospects for further research include deepening the analysis of the proposed mechanisms' effectiveness in specific national contexts and modeling the development of insurance markets in response to future global shocks.

Keywords: financial sector, insurance, globalization, regulatory framework, risk management, digital tools.

Постановка проблеми. Підвищення рівня фінансової безпеки держави можливе завдяки формуванню стійких механізмів управління ризиками, у структурі яких провідне місце посідає страховий захист. Сьогодні національні страхові системи постають перед новими викликами, які зумовлені масштабними трансформаціями у світовій економіці та політиці. Проблема полягає у тому, що наявні страхові механізми не завжди відповідають сучасним реаліям, що створює загрози для соціально-економічної стабільності держави. У зв'язку з цим виникає необхідність глибокого аналізу поточного стану національної страхової системи, її відповідності новим викликам та визначення шляхів адаптації до умов, що стрімко змінюються. Наукове осмислення цієї проблеми є надзвичайно важливим для розробки ефективної та дієвої стратегії фінансової безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій, присвячених адаптації національної системи страхування до глобальних викликів фінансової безпеки, вказує про зростаючу увагу науковців до проблем забезпечення стабільності страхового ринку в умовах війни, економічної турбулентності та санкційного тиску. Зокрема, у роботі А. С. Марини та М. В. Пеценка [1] досліджено особливості функціонування страхового ринку України в умовах дії воєнного стану. Акцент зроблено на трансформації страхових продуктів, зниженні довіри до страхових компаній та необхідності державної підтримки для забезпечення безперервності страхових послуг. Н. Ушенко та ін. [2] розглянули стратегії зміцнення економічної безпеки бізнесу в умовах глобальних фінансових викликів. Автори наголосили на необхідності формування нових підходів до фінансового захисту підприємств, зокрема, шляхом удосконалення страхових механізмів як складової системи фінансової безпеки. У дослідженні В. Глухової та Л. Крота [3] проаналізовано підходи до управління ризиками

при здійсненні діяльності страхових компаній у контексті фінансової безпеки. Зазначена важливість впровадження сучасних систем ризик-менеджменту та цифрових інструментів моніторингу для запобігання системним ризикам. О. Попело та М. Федішин [4] провели оцінку ризиків фінансової стійкості банківської галузі, що має значення і для страхового ринку, оскільки останній тісно пов'язаний із фінансовим сектором. Наголошено на важливості адаптивного сценарного планування. М. У. Demchenko [5] розглянула юридичні виклики регулювання офшорних фінансових центрів, що мають безпосередній вплив на прозорість і контроль у страховій сфері. Авторка наголошує на потребі посилення правового регулювання транснаціональних фінансових потоків, пов'язаних зі страхуванням. У роботі Л. Маршук та Є. Поплавської [6] розкрито виклики страхового ринку в Україні, зокрема, кризу довіри та регрес ринку, що спричинені умовами воєнного стану. Авторами запропоновано механізми стимулювання попиту на страхові продукти та нові підходи до ризикового страхування. В. Є. Мельник та В. В. Волкова [7] зосередили увагу на функціонуванні страхового ринку України в нових умовах викликів і загроз. О. М. Левченко, Я. О. Довгенко, Л. І. Яременко [8] здійснили аналіз динаміки, ризиків і можливостей українського страхового ринку. Акцент зроблено на необхідності диверсифікації страхових продуктів та інноваціях у страхуванні. В іншому дослідженні М. У. Demchenko [9] проаналізовано вплив санкційної політики на використання офшорних компаній, що стосується питань тінізації страхових операцій, і підкреслено необхідність посилення міжнародного контролю. М. В. Бобик [10] розглянув сучасні теоретико-правові виклики страхування в Україні, зокрема, в частині необхідності оновлення правового поля для забезпечення відповідності новим загрозам. У роботі В. В. Думи [11] досліджено страхову діяльність в умовах російської агресії. Автор запропонував практичні шляхи удосконалення страхових механізмів захисту населення і бізнесу. С. А. Покорчак [12] у своїй

роботі досліджує актуальне питання функціонування страхового ринку. Автор аналізує зміну попиту на страхові продукти, зростання ролі перестраховування та необхідність оновлення законодавчих підходів до захисту застрахованих осіб. Особливу увагу приділено ризикам, пов'язаним із воєнними діями та механізмам їх страхового покриття. І. П. Чепара [13] акцентує увагу на ролі держави як гаранта фінансової стабільності у системі страхування. Розкрито потребу у впровадженні нових державних програм страхового захисту, особливо в умовах підвищеної соціально-економічної вразливості населення. Автор аргументовано доводить, що участь держави повинна бути не лише регулятивною, а й фінансово-оперативною. Н. С. Ситник, Я. В. Кунинець [14] розглядають страхування як інструмент зменшення макроекономічних ризиків у кризовий період. Авторами проаналізовано механізми компенсації втрат у сферах охорони здоров'я, бізнесу та страхування життя. Увага зосереджена на інституційних прогалинах, які виявила пандемія, та на необхідності посилення державної підтримки галузі. Н. Г. Метеленко та ін. [15] розглядають стратегічні напрями трансформації національного страхового ринку та перспективи синхронізації українського законодавства зі стандартами Євросоюзу. Автори підкреслюють важливість цифровізації та інновацій у діяльності страхових компаній. У монографії М. В. Рушковського та Д. П. Расшивалова проаналізовано вплив глобальних ризиків (економічних, кліматичних, епідеміологічних) на систему ризик-менеджменту сучасних міжнародних корпорацій [16, с. 46-49]. Я. В. Паламаренко [16] зазначає, що державне регулювання інноваційних процесів повинне ґрунтуватися на системному, адаптивному та орієнтованому на результат підході, що передбачає врахування внутрішніх і зовнішніх чинників трансформацій.

Проведений аналіз свідчить про зростаючу потребу у формуванні нової моделі функціонування національної системи страхування в умовах глобальних викликів фінансової безпеки. Основними напрямками адаптації є:

цифровізація процесів страхування та управління ризиками, забезпечення прозорості фінансових потоків, удосконалення нормативно-правової бази та підвищення довіри до страхових інституцій. Усі ці аспекти є критично важливими для збереження фінансової стабільності України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень питань функціонування страхових систем, більшість з них не приділяють достатньої уваги саме аспектам адаптації до новітніх глобальних загроз. Недостатньо вивченими залишаються механізми проактивного реагування на фінансові шоки, роль цифровізації у підвищенні ефективності страхування, а також шляхи розширення та охоплення страхуванням вразливих категорій населення. Причини цієї прогалини полягають у стрімких темпах змін, обмеженому доступі до якісної статистичної інформації та складності прогнозування комплексних глобальних ризиків. Саме ці аспекти мають критичне значення для стійкості фінансової системи країни.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз трансформаційного впливу глобальних викликів на фінансову безпеку через призму функціонування національної страхової системи та розробка ефективних механізмів її адаптації до нових умов. Для досягнення мети поставлено такі завдання:

1. Визначити сучасні глобальні виклики, що впливають на фінансову безпеку та страхові системи.
2. Проаналізувати стан національної системи страхування в умовах нових викликів.
3. Запропонувати адаптаційні механізми для підвищення стійкості системи страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна динаміка трансформацій в економічному середовищі України зумовлює необхідність переосмислення підходів до стратегічного управління не лише у банківській сфері, але й у страховій галузі, яка відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки держави. У цих умовах ключовим інструментом стає стратегія адаптації системи страхування до нових викликів, що включає забезпечення її стабільного функціонування, ефективного використання фінансових ресурсів та розширення можливостей для зростання. Забезпечення прибутковості, фінансової стійкості та довіри до страхової системи стає пріоритетом державної політики у сфері фінансової безпеки, особливо з урахуванням внутрішньої нестабільності та зовнішніх загроз [2].

В. Глухова, Л. Крот зазначають, що ідентифікація ризиків є найважливішою частиною формування ефективного страхового захисту в умовах зростання глобальних загроз фінансовій безпеці. Для національної системи страхування важливо чітко розмежовувати страхові та нестрахові ризики, з урахуванням їхньої ймовірності, випадковості, незалежності від волевиявлення страхувальника та можливості об'єктивної оцінки наслідків. Саме ці критерії дозволяють створити збалансований страховий портфель, здатний забезпечити гнучке реагування на надзвичайні події без катастрофічних втрат. Це потребує ефективного ризик-менеджменту, спрямованого на мінімізацію системних загроз та підвищення здатності страхових компаній виконувати свої зобов'язання навіть у кризових умовах [3].

Система страхування, як і банківський сектор, стикається з багаторівневими ризиками, які постійно змінюються під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників. Правовий режим воєнного стану в Україні, економічна нестабільність, інфляційні виклики та зниження платоспроможності населення формують нові вимоги до оцінки стійкості страховиків. Врахування

цих чинників є критичним для підтримання стабільності системи страхування, забезпечення її функціональної гнучкості, адаптації до макроекономічних змін та відновлення довіри клієнтів. Розбудова ефективного управління страховими ризиками вимагає безперервного моніторингу, чіткого прогнозування та готовності до швидкої трансформації бізнес-моделей, з метою збереження фінансової безпеки країни [4].

Зазначимо, що національний страховий ринок відіграє вагомий роль у забезпеченні стійкості ринкової економіки, адже акумульовані страхові премії формують стратегічний фінансовий ресурс, який може бути спрямований на підтримку різних секторів економіки, особливо у кризових умовах.

У межах дослідження сутності страхового ринку було проаналізовано наукові тлумачення цієї категорії та запропоновано адаптоване визначення: страховий ринок – це специфічна ланка фінансової системи, що репрезентує сукупність економічних зв'язків, які виникають у процесі надання страхових послуг та взаємодії між суб'єктами страхування у межах країни, де об'єктом обміну є страховий продукт, попит на який формується під впливом сучасних викликів. Такий підхід дозволяє краще окреслити функціональні межі системи страхування в умовах підвищених ризиків.

Динаміка кількості страхових компаній в Україні є одним із ключових індикаторів стабільності та адаптивності фінансової системи до зовнішніх викликів. У процесі трансформації страхового ринку, особливо в умовах зростання глобальних ризиків і внутрішніх потрясінь, важливо простежити тенденції скорочення або консолідації ринку. Таблиця 1 ілюструє кількісні зміни у структурі національного страхового ринку протягом 2020-2025 років, із розподілом на компанії, що здійснюють страхування життя (Life), та загальне страхування (Non-life).

Таблиця 1

Динаміка кількості страхових компаній в Україні у 2020-2025 рр.

Дата	Кількість страхових компаній		Відхилення, у % до попереднього року
	Non-life	Life	
01.01.2020	210	23	X
01.01.2021	190	20	-9,5
01.01.2022	143	13	-24,7
01.04.2023	110	12	-23,0
01.04.2024	98	11	-10,9
01.04.2025	65	10	-33,6

Джерело: узагальнено на основі [18;19]

Для візуалізації загальної тенденції скорочення кількості страхових компаній в Україні у 2020-2025 роках, побудовано відповідну графічну інтерпретацію динаміки. На рисунку 1 чітко простежується стійке зниження як кількості страховиків, що здійснюють ризикові види страхування (non-life), так і компаній, які надають послуги зі страхування життя (life). Така динаміка свідчить про системне звуження ринку під впливом регуляторних змін, економічної турбулентності та зовнішніх кризових чинників.

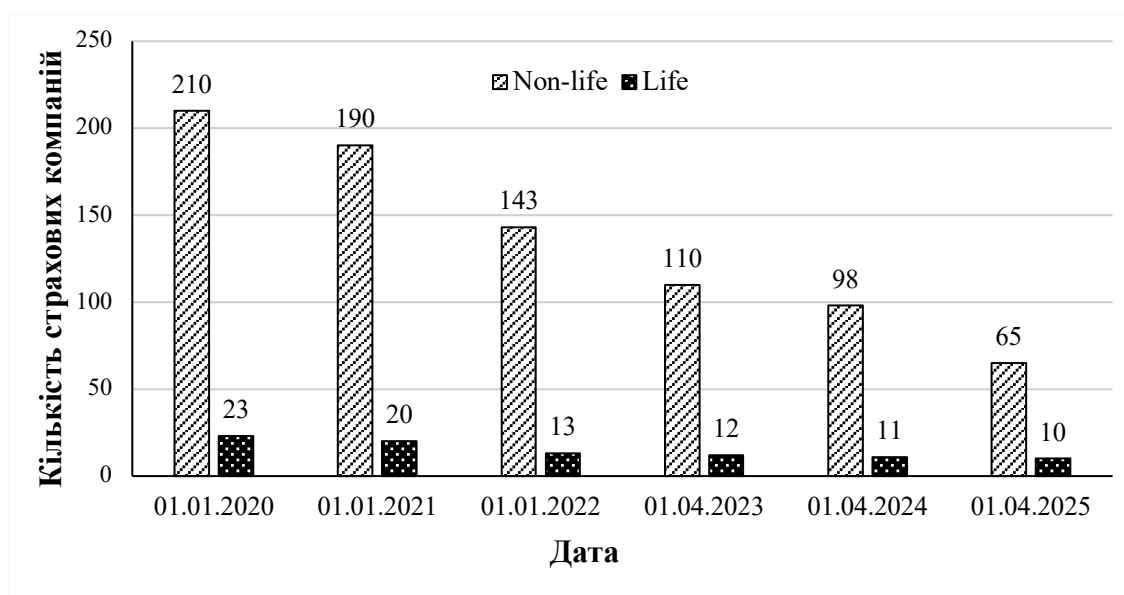

Рис.1. Зміни у структурі ринку страхових компаній України протягом 2020-2025 років

Джерело: побудовано авторами на основі [18;19]

Аналіз даних свідчить про суттєві трансформації структури вітчизняного страхового ринку: спостерігається стійка тенденція до скорочення кількості діючих страховиків. У середньому щороку ринок покидають десятки компаній, а загальна чисельність страховиків за окреслений період зменшилась майже вдвічі. За даними НБУ, на квітень 2025 року на ринку залишилось лише 65 компанії, серед яких переважають страховики ризикового типу. Причинами таких змін стали не лише структурні реформи у сфері регулювання, а й передача функцій нагляду до Національного банку України, який запровадив нові стандарти прозорості та платоспроможності. Крім того, дестабілізуючими факторами були наслідки пандемії та продовження дії воєнного стану, які унеможливили діяльність частини компаній. Вітчизняні страхові компанії демонструють різний рівень гнучкості в умовах зростання ризиків. Наприклад, компанія ARX (ex-AXA) запропонувала на ринку страхові продукти, що охоплюють воєнні ризики, однак переважно з великою кількістю виключень, що знижує практичну ефективність страхового покриття. Страховик «Інго Україна» спеціалізується на захисті критичної інфраструктури та вже запропонував окремі поліси для цього сегменту. У свою чергу, «PZU Україна» модернізувала власну онлайн-платформу, інтегрувавши до своїх КАСКО-продуктів додаткові опції, що враховують воєнні ризики, тим самим посиливши клієнтську привабливість. Подібні приклади свідчать про зростання диференціації у підходах страховиків до управління ризиками та розробки нових страхових рішень. Ці обставини актуалізують необхідність подальшої адаптації страхового сектору до викликів фінансової безпеки [19].

Вітчизняні страховики демонструють високу здатність до адаптації та гнучкого реагування на кризові ситуації. Спираючись на досвід пандемічної кризи, страхові компанії змогли оперативно оновити пропозицію страхових

продуктів, включивши в них покриття, що враховує специфіку воєнних ризиків.

Задля підвищення ефективності страхового захисту в умовах воєнного стану, в Україні розпочато активну міжінституційну взаємодію держави, українських страховиків та міжнародних страхових ринків, метою якої є розробка інтегрованої системи покриття воєнних ризиків. Прикладом такої взаємодії є програма Unity, що її розроблено за партнерства страхової брокерської корпорації Marsh&McLennan та Уряду України. Програма Unity запрацювала наприкінці 2023 року для забезпечення доступного страхування воєнних ризиків для українських експортних вантажів (зерно, залізна руда, сталь, електричне обладнання, корм для тварин та інші критично важливі продукти). Програма пропонує страхування суден та окреме страхування відповідальності (P&I) з воєнними ризиками в обсязі до 50 мільйонів доларів США за суттєво зниженими преміями у порівнянні зі стандартними ринковими цінами. Резервні акредитиви, відкриті державними українськими банками Укресімбанк та Укргазбанк та підтвержені DZ Bank, за підтримки Уряду України, забезпечують відшкодування первинних втрат для судновласників та фрахтувальників. Перестраховування здійснюється синдикатами Lloyd's та іншими лондонських страховиків за лідерством страховика Ascot UK [20].

Така програма має не лише стабілізувати фінансове середовище, а й стати катализатором залучення інвестицій та сприяти відбудові національної економіки.

В умовах глобалізації національні страхові системи стикаються з комплексом загроз, які виходять за межі традиційного ризик-менеджменту. Ефективність адаптації національної системи страхування багато у чому залежить від здатності своєчасно класифікувати та ідентифікувати джерела глобальних викликів. У таблиці 2 наведено узагальнену класифікацію

ключових категорій загроз, з урахуванням їх характеру та потенційного впливу на страхову сферу.

Таблиця 2

Класифікація глобальних викликів

Категорія загрози	Характеристика	Потенційний вплив на страхову систему
Економічні	Інфляція, валютні коливання	Знецінення резервів, зростання збитків
Геополітичні	Конфлікти, санкції, вимушені мігранти	Зміна ризик-профілю, зростання страхових виплат
Цифрові	Кібератаки, збій IT-систем	Нові продукти, кіберстрахування
Природні	Пожежі, повені, епідемії	Масові збитки, колапс окремих класів страхування

Джерело: узагальнено на основі [2; 3]

Визначення чотирьох основних категорій загроз (економічних, геополітичних, цифрових і природних) дозволяє здійснити системну оцінку вразливості національної страхової моделі. Зокрема, геополітичні ризики нині відіграють домінуючу роль, спричиняючи зростання страхових виплат і перегляд ризик-профілів. Цифрові виклики формують потребу в створенні нових страхових продуктів для протидії кіберзагрозам, тоді як природні катастрофи та пандемії доводять необхідність розробки механізмів масової реакції на надзвичайні ситуації. Застосування такої класифікації слугує основою для формування адаптивної стратегії управління ризиками у страхуванні.

У контексті зростаючих соціальних, політичних та економічних загроз дедалі більше зростає потреба у страхуванні як для громадян, так і для бізнесу й держави в цілому. Як відомо, рівень споживання страхових послуг зазвичай визначається за двома основними індикаторами: показником проникнення страхування в економіку та щільністю страхового покриття.

Перший із них – рівень проникнення (insurance penetration), що відображає співвідношення суми валових страхових премій до валового

внутрішнього продукту за певний період, і служить маркером розвиненості страхового ринку. На сьогодні рівень проникнення страхових послуг в економіку України залишається відносно низьким, про що свідчить обмежене охоплення страховим захистом як населення, так та бізнесу. Така ситуація є наслідком низької платоспроможності населення та недостатньою популярністю багатьох страхових продуктів. Основними проблемами в цьому контексті є низький рівень довіри до страхових компаній, обмежений розвиток інноваційних страхових продуктів і цифрових технологій. Додатково значний вплив мають регуляторні ризики, пов'язані зі змінами у законодавстві, а також із підвищенням вимог до формування страхових резервів, капіталу платоспроможності та якості активів страховиків [8, с. 33].

Другий індикатор – щільність страхування, яка визначається як середній обсяг страхової премії на одну особу населення, що дозволяє оцінити доступність страхових послуг, рівень фінансової обізнаності населення та ступінь розвиненості страхової інфраструктури в країні [6].

Повномасштабне російське вторгнення в Україну суттєво трансформувало національний страховий ринок. Відтак, у сучасних умовах порушено баланс розподілу ризиків між страхувальниками та страховиками в сенсі фінансування частини ризиків за власний рахунок (утримання ризику) та трансферу ризиків (страхування). Впровадження воєнного стану на території України суттєво збільшує потенційні збитки як для страхувальників так й для страховиків. Протягом трьох років воєнного стану в Україні триває розробка та впровадження регуляторних засад системи страхування воєнних ризиків. Страховики самостійно запроваджують відповідні продукти, проте, переважна більшість із них містить умови, які ускладнюють виплату страхового відшкодування. Таким чином, страхування воєнних ризиків ще не виконує повною мірою свою захисну функцію, проте має стати ефективним інструментом забезпечення стабільності для страхувальників. Відтак,

розвиток, вдосконалення та державна підтримка системи страхування в умовах воєнного стану є необхідним кроком для зміцнення довіри між страховиками та страхувальниками, які потребують надійного захисту, а також підвищення інвестиційної привабливості України в умовах глобальних загроз [10].

Через брак системного страхового покриття воєнних ризиків значно ускладнюється залучення інвесторів. Відсутність такого механізму наразі є однією з ключових перепон для відбудови України та розвитку національної економіки.

З огляду на загрозливу ситуацію, Міністерство економіки спільно з НБУ презентували загальнодержавну систему страхування від воєнних ризиків для населення та бізнесу. Її основою має стати закон «Про систему страхування воєнних ризиків», який розроблений за участю Мінфіну. Документ передбачає захист інтересів фізичних і юридичних осіб та відшкодування збитків від воєнних подій.

Уже впроваджено кілька дієвих інструментів. Наприклад, механізм Unity, орієнтований на страхування суден, запрацював наприкінці 2023 року за підтримки Marsh McLennan (глобальна компанія, що надає професійні послуги у сферах ризиків) та уряду України. Його особливістю є покриття першого ризику коштом держави, що суттєво зменшило страхові премії.

Паралельно Україна налагоджує співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями Американською корпорацією з фінансування міжнародного розвитку (Development Finance Corporation, DFC) та Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA). Уже укладено перші договори страхування інвестиційних кредитів від воєнних ризиків, що відкриває нові можливості для інвесторів.

Заплановано створення Державної агенції зі страхування воєнних ризиків, яка відповідатиме за єдину політику оцінки ризиків, стандартизацію страхових продуктів і цінову політику. Крім того, вона вестиме централізовану базу даних та координуватиме взаємодію всіх учасників системи.

Відтак, нова система покриватиме ризики фізичних пошкоджень, завданих внаслідок військових дій, зокрема майна в заставі та житлових об'єктів. Її фінансування здійснюватиметься як за рахунок обов'язкових страхових платежів, так і за підтримки міжнародних донорів [21].

В. В. Дума зазначає, що правове регулювання страхової діяльності в Україні під час воєнного стану охоплює два ключові аспекти: воєнний стан на страхувальників і наслідки для страхових компаній. Щоб зрозуміти як функціонують правовідносини у цій сфері, необхідно чітко усвідомлювати правове середовище, в якому опинилася країна. До лютого 2022 року в Україні сформувався стабільний страховий ринок, що функціонував відповідно до чинної нормативно-правової бази. Проте, навіть з огляду на запровадження воєнного стану, зобов'язання страхових компаній зберігають чинність, хоча їх виконання може бути ускладнене процедурно та часово.

Водночас чинне страхове законодавство продовжує створювати правові передумови для подальшого розвитку галузі. Зокрема, перспективним напрямом вважається впровадження загальнообов'язкового медичного страхування, що не лише сприятиме реалізації конституційних прав громадян, а й створить інвестиційні можливості для відновлення медичної інфраструктури, пошкодженої через бойові дії [11, с. 164].

Комплексна діагностика стану національної системи страхування в умовах глобальних викликів потребує не лише кількісного аналізу, а й структурованого підходу до оцінки внутрішніх та зовнішніх параметрів, зокрема, ідентифікації учасників ринку, оцінювання нормативного

середовища, фінансової стійкості та порівняння із міжнародними моделями (рис. 2).

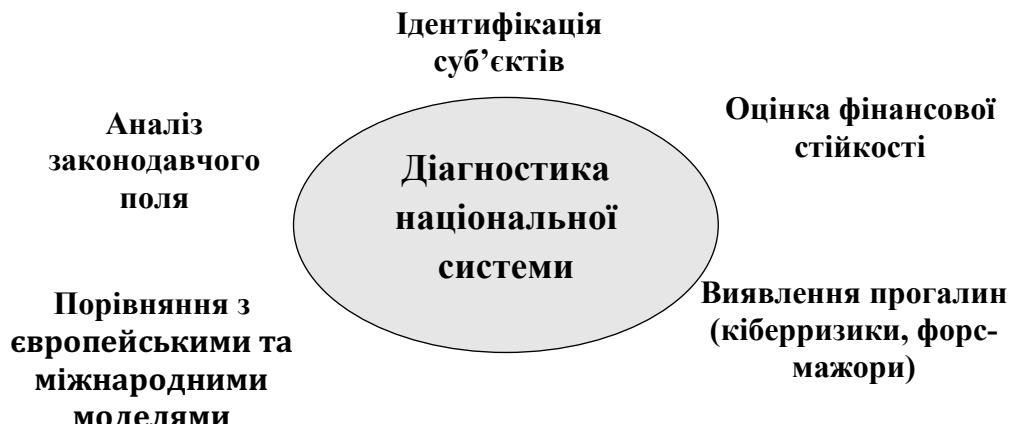

Рис. 2. Основні етапи діагностики національної системи страхування

Джерело: складено авторами

Запропонований підхід дозволяє впорядкувати процес стратегічної оцінки страхової системи, визначити її сильні та слабкі сторони, а також встановити напрями подальшої інтеграції у глобальний страховий простір. Особливо важливою є фаза виявлення прогалин як у законодавчому регулюванні, так і у практичних механізмах захисту від кібер- і форс-мажорних ризиків. Системне порівняння з європейськими та міжнародними моделями забезпечує можливість для імплементації кращих практик і зміцнення фінансової безпеки країни.

В умовах воєнного стану страхові компанії стикаються з новими викликами, що вимагають оперативного перегляду страхових продуктів. Гнучкість і здатність швидко реагувати на зміну ризиків стає сильною конкурентною перевагою. Ті компанії, які оперативно адаптують свої пропозиції до потреб бізнесу і населення, здатні не лише зберегти свою ринкову позицію, а й зміцнити її в умовах зростання конкуренції на страховому ринку [12, с. 115].

Відповідно, серед ключових змін, передбачених Законом України «Про страхування» №1909-IX від 18.11.2021 р. [22], варто відзначити запровадження пруденційного нагляду, оновлені вимоги до платоспроможності страховиків, нову систему ліцензування, підвищені вимоги до розкриття інформації, а також делегування регуляторних функцій Національному банку України. Закон України від 20 травня 1999 р. №679-XIV також був доповнений положеннями про повноваження НБУ щодо нагляду за небанківським фінансовим сектором [23]. У відповідь на нові виклики, Національний банк України активізував свою регуляторну функцію шляхом поетапної трансформації нормативного середовища. У 2023-2024 роках було затверджено оновлені вимоги до платоспроможності, прозорості та управління ризиками для страхових компаній. Значущим кроком стало оновлення Положення про ліцензування небанківських фінансових установ, що сприяло очищенню ринку від недобросовісних або неплатоспроможних гравців. Крім того, розпочато пілотне впровадження елементів системи Solvency II - директиви, що встановлює нові стандарти регулювання та нагляду за страховими компаніями в Європейському Союзі, зокрема, механізмів оцінки ризиків та вимог до капіталу, відповідно до постанови НБУ від 27.12.2023 № 194 [24]. Ці заходи спрямовані на формування більш стійкої, прозорої та адаптивної моделі регуляторного нагляду, яка відповідає європейським стандартам. Проте, до сьогодні у страховому законодавстві відмічається фрагментарність норм, що регулюють інноваційні продукти, відсутній єдиний механізм страхування воєнних ризиків, затримки з імплементацією стандартів Solvency II, а також нестача стимулів для довгострокових видів страхування.

У результаті аналізу законодавчих змін та практичної діяльності страхових компаній були виокремлені нові тенденції та ризики. До них належать зростання попиту на специфічні страхові продукти, необхідність

модернізації страхової інфраструктури, а також зміни умов договорів. Крім того, активізувалося страхування аграрного сектору, інфраструктури та бізнесу в умовах правового регулювання держави [13].

Для ефективної адаптації страхової системи до різних рівнів ризиків – від низького до високого – необхідно поетапне впровадження змін за ключовими напрямками. У таблиці 3 систематизовано можливі підходи до трансформації національної системи страхування, відповідно до рівня загроз, визначаючи варіативність інституційних, фінансових та цифрових рішень.

Таблиця 3

Напрями адаптації національної системи страхування відповідно до рівня загроз

Напрямок	Низький ризик	Середній ризик	Високий ризик
Регуляторна база	Спрощення процедур	Посилення нагляду	Міжнародне узгодження
Фінансова стійкість	Резерви 5%	Резерви 10–15%	Гарантійні фонди
Цифровізація	CRM-системи	Кіберзахист, Big Data	AI для ризик-аналізу
Продукти	Класичні поліси	Нові комбіновані	Кібер- та форс-мажорне страхування

Джерело: [8;15]

Наведені дані вказують на потребу в диференційованому підході до адаптації страхової системи. На початковому рівні (низький ризик) достатньо технічного оновлення процесів та впровадження базових цифрових інструментів. Проте, зі зростанням ризику зростають вимоги до міжнародної інтеграції, створення гарантійних фондів, широкого використання технологій штучного інтелекту та формування спеціалізованих страхових продуктів. Таким чином, стратегія адаптації має бути гнучкою, багаторівневою та відповідати логіці ризик орієнтованого управління.

Проведений аналіз свідчить, що фінансова стійкість страхового ринку відіграє значну роль у забезпеченні економічної стабільності та слугує інструментом економічного зростання. Проте, чинні проблеми –

недосконалість законодавства, брак прозорості, обмежена прибутковість окремих видів страхування – стримують ефективний розвиток галузі. Подолання цих бар'єрів та мінімізація їх впливу дозволить підвищити функціональність ринку страхових послуг, що в умовах воєнного стану, та інших загроз може стати фактором стабілізації національної економіки та підвищення рівня її фінансової захищеності.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує необхідність оновлення архітектури страхового захисту в Україні на основі принципів стійкості, адаптивності та цифрової трансформації, що дозволить підвищити ефективність реагування на глобальні виклики та створити фінансову безпеку держави. Проаналізовано поточні виклики, які мають найбільший деструктивний вплив на страхову сферу, та визначено основні структурні вразливості системи. Запропоновані механізми адаптації, включаючи впровадження інноваційних технологій, створення гарантійних фондів і реформування законодавства, які формують основу нової моделі стійкого страхування. Реалізація цієї моделі сприятиме зміцненню довіри до страхового сектору, підвищенню його ефективності у протидії зовнішнім шокам та забезпеченню фінансової безпеки країни. У перспективі доцільним є емпіричний аналіз ефективності адаптаційних інструментів у конкретних макроекономічних умовах, а також розробка сценарних моделей поведінки страховиків під впливом нових глобальних ризиків.

Список використаної літератури

1. Марина А. С., Пеценко, М. В. Страховий ринок України в умовах війни. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. № 5 (05). С. 37-43. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.5-7>.

2. Ушенко Н. Ліхоносова Г., Захарієв А., Шаульська Л., Кейсі, М., Гурочкіна В. Стратегії зміцнення економічної безпеки бізнесу: врахування

умов глобальних фінансових викликів. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023 № 6 (53). С. 300-317. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4178>.

3. Глухова В., Крот Л. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті фінансової безпеки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-81>.

4. Попело О., Феदिшин М. Оцінка ризиків фінансової стійкості банківської галузі в умовах тривалих викликів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-68-183](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-183).

5. Demchenko M. Y. Legal challenges and prospects of corporate regulation of offshore financial centers in the post-pandemic period. *Juridical scientific and electronic journal*. № 2. P. 89-94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/20>.

6. Маршук Л., Поплавська Є. Виклики страхового ринку в Україні. *Сучасна інженерія та інноваційні технології*. 2022. № 2 (21–02). С. 26-29. DOI: <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2022-21-02-008>.

7. Мельник В. Є., Волкова В. В. Функціонування страхового ринку України: нові виклики та загрози. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 84, № 5. С. 71-80. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.071.

8. Левченко О. М., Довгенко Я. О., Яременко Л. І. Страхування в Україні: аналіз динаміки, ризиків і можливостей. *Управління змінами та інновації*. 2024. № 12. С. 32-39. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-12-5>.

9. Demchenko M. Y. The impact of sanctions policy on the use of offshore companies in international corporate governance. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*. 2025. № 1. P. 166–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/tnu-2707-0581/2025.1/27>.

10. Бобик М. В. Сучасні теоретико-правові виклики страхування в Україні. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Київ, 28 жовтня 2024 р.). Чернігів: Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій, 2024. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_28_10_2024-08-01.

11. Дума В. В. Страхова діяльність в умовах російської агресії: правові підстави й практичні перспективи. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: «Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2022. № 2(63). С. 160-166. DOI: 10.18372/2307-9061.63.16724.

12. Покорчак С. А. Адаптація страхового ринку України в умовах воєнних ризиків. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 6. С. 115-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-16>.

13. Чепара І. П. Теоретичне та практичне переосмислення участі держави у страхуванні в особливий період. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2024. № 2 (64). С. 121-126. DOI:10.24144/2409-6857.2024.2(64).121-126.

14. Ситник Н. С., Кунинець Я. В. Роль страхування у забезпеченні фінансової безпеки держави в умовах пандемії COVID-19. *Держава та регіони*. 2021. № 3 (120). С. 122-127. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-3-19>.

15. Метеленко Н. Г., Сіліна І. В., Жовнір-Василенко К. В. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-50>.

16. Рушковський М. В., Расшивалов Д. П. Детермінанти корпоративних стратегій ризик-менеджменту багатонаціональних підприємств енергетичного сектору: монографія. Київ: ВАДЕКС, 2025. 215 с.

17. Паламаренко Я. В. Концептуальні положення державного регулювання інноваційних процесів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.4.56.

18. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2025-03.pdf?v=14 (дата звернення: 10.07.2025).

19. Нагляд за ринком небанківських фінансових послуг. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/nonbanks> (дата звернення: 10.05.2025).

20. Public-private partnership with Ukrainian government, Marsh McLennan, and Lloyd's to support Ukraine export trade by providing lower war risk premiums. URL: <https://www.marsh.com/en/about/media/unity-insurance-facility-expanded-to-cover-all-shipping-to-and-from-ukrainian-ports.html> (дата звернення: 10.05.2025).

21. Мінекономіки та НБУ презентували систему страхування воєнних ризиків. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ta-nbu-prezentuvaly-systemu-strakhuvannia-voiennykh-ryzykiv> (дата звернення: 10.05.2025).

22. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T211909?an=1> (дата звернення: 10.05.2025).

23. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

24. Про затвердження Положення про вимоги до системи управління страховика: Постанова від 27.12.2023 р. №194. Національний банк України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/pb23255?an=1> (дата звернення: 10.05.2025).